

ASSESSMENT OF PSYCHOLOGICAL CONSEQUENCES OF DENTAL TREATMENT IN CHILDREN

Saydaliyev Muhiddin Nizomiddinovich

Assistant of the Department of Children's
Therapeutic Stomatology, TDSI.

Mukimov Shakhobiddin Ilhomovich

Master of the Department of Children's Therapeutic Stomatology, TDSI
<https://doi.org/10.5281/zenodo.13924986>

ARTICLE INFO

Received: 06th October 2024

Accepted: 12th October 2024

Online: 13th October 2024

KEYWORDS

Children, dental treatment,
perception, psychological
impact.

ABSTRACT

In dental practice, we are faced with the fact that dental procedures are performed without the cooperation of many children. Sometimes it is very difficult to manage children in a dental clinic. These management difficulties are related not only to treatment procedures, but also to the child's various emotional disturbances. The most common emotional disturbance during dental treatment is anxiety and fear, which may arise from previous traumatic experience in the dental room or during hospitalization for other reasons[1]. Therefore, the aim of this study was to investigate the psychological consequences of dental treatment in children (six to twelve years old) using a questionnaire, drawings and essays.

BOLALARDA STOMATOLOGIK DAVOLANISHNING PSIXOLOGIK OQIBATLARINI BAHOLASH

Saydaliyev Muhiddin Nizomiddinovich

TDSI bolalar terapevtik stomatologiya kafedrasida assistenti.

Mukimov Shakhobiddin Ilhomovich

TDSI bolalar terapevtik stomatologiya kafedrasida magistri.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.13924986>

ARTICLE INFO

Received: 06th October 2024

Accepted: 12th October 2024

Online: 13th October 2024

KEYWORDS

Bolalar, tish davolash, idrok
qilish, psixologik ta'sir.

ABSTRACT

Stomatologik amaliyotda biz ko'pchilik bolalar bilan hamkorlik qilmasdan stomatologik muolajalar qilinayotganligiga duch kelamiz. Ba'zida bolalarni stomatologik klinikasida boshqarish juda qiyin bo'ladi. Ushbu boshqaruv qiyinchiliklari nafaqat davolash muolajalari, balki bolaning turli xil hissiy buzilishlari bilan ham bog'liq. Tishlarni davolash paytida eng ko'p uchraydigan hissiy buzilishlar stomatologiya xonasidagi oldingi travmatik hissi yoki boshqa sabablarga ko'ra kasalxonaga yotqizish paytida paydo bo'lishi mumkin bo'lgan tashvish va qo'rquvdur[1].

Shu sababli, ushbu tadqiqotning maqsadi anketa, chizmalar va insholar yordamida tish davolashdan keyingi bolalarning (olti yoshdan o'n ikki yoshgacha) psixologik oqibatlarini o'rganish edi.

Kirish.

Hozirgi vaqtda stomatologik qo'rquvini baholashning ko'plab usullari mavjud. O'tgan tasniflarda psixometrik ko'rsatkichlar, xulq-atvor reytinglari, fiziologik va gormonal ko'rsatkichlar va proeksion usullar kabi vositalar turiga asoslangan edi[2]. Bir nechta tadqiqotlarda bolalarning stomatologik jarayonga fiziologik javoblari baholangan va stomatologiya qo'rquvining bilvosita baholanishi sifatida yurak urishi soni, yurak urish tezligi, terining o'tkazuvchanligi, mushaklarning qisqarishi, qon bosimi, qo'llarning terlashi va so'lak sekretsiasining pasayishi kabi ko'rsatkichlar ishlatilgan[3]. Bu o'z-o'zidan natijalarga ta'sir qilishi mumkin, chunki tekshirish uskunalarini tashvish hissini tug'dirishi mumkin[4].

Materiallar va usullar.

180 ta maktab yoshidagi bolalar (olti yoshdan o'n ikki yoshgacha) Toshkent davlat stomatologiya instituti klinikasi bolalar terapevtik stomatologiyasi bo'limida ko'rildi. Bemorlar ikki guruhga teng ravishda bo'lingan: I guruhga olti yoshdan to'qqiz yoshgacha bo'lgan to'qson nafar bola, II guruhga to'qqiz yoshdan o'n ikki yoshgacha bo'lgan to'qson nafar bola kiritilgan.

Bolalarning identifikatsiya ma'lumotlari, ta'lim, ota-onaning daromadi va manzili qayd etilib borildi. Suhbat davomida bolaning umumiy ko'rinishi va xatti-harakatlari, xususan, uning kayfiyati, hamkorlik darajasi, diqqati, nutqi va tili e'tiborga olindi. Keyin har bir boladan tayyorlangan savollar to'plamiga javob berish so'raldi (Klein, 2017 tadqiqotidan moslashtirilgan)[5].

Suhbatdan so'ng, boladan tish shifokori va tish muolajalari bilan bog'liq tasavvuri haqida rasm chizish yoki insho yozish so'raldi. I guruh bolalariga tish shifokori bilan bo'lgan jarayonni rasmni qog'ozga chizish taklif qilindi, chunki ular o'z fikrini yaxshi tasvirlay olmaydi, deb hisoblandi[6] va ularni tasvirlab berishni so'raldi. Ikkinchi guruh bolalardan "Tish shifokoriga tashrif" mavzusida insho yozish taklif qilindi. Bolalarga o'zbek yoki rus tilida yozish tanlovi berildi.

Kuzatishlar va natijalar.

Tish davolash haqidagi tasavvurlar barcha bolalar uchun 3, 6 va 7-savollar va chizmalar va insholar asosida ijobiy, neytral yoki salbiy deb baholandi (chunki bu savollar bolaning tish davolash haqidagi tasavvurini baholash uchun eng muhim deb hisoblangandi. Qolgan savollar yordamchi xarakterga ega edi).

1-jadval

Bolalarning stomatologik davolanish haqidagi tasavvuri

Guruh	Ijobiy		Neytral		Salbiy	
	bolalar soni	%	bolalar soni	%	bolalar soni	%
1- Guruh (6-9 yosh)	79	87.77	5	5.55	6	6.66
2- Guruh (9-12 yosh)	87	96.66	1	1.11	2	2.22
Umumiy=180	166	92.22	6	3.33	8	4.44

Aniqlik uchun ijobiy va neytral guruhlarning ma'lumotlari birlashtirildi, chunki neytral guruhdagi bolalar soni juda oz edi (olti kishi). Shunday qilib, birlashtirilgan ijobiy va neytral guruhlardagi bolalarning umumiy soni 172 kishini tashkil qiladi.

2-jadvaldan ko'rinib turibdiki, ruhiy holatning buzilishi katta yoshli bolalar guruhga qaraganda kichik yoshli bolalar guruhda nisbatan tez-tez uchraydi. Asosiy buzilish depressiya sababli edi. Faqat bitta bolada tashvish va befarq kayfiyat kuzatildi. Barcha bolalar hamkorlik qilishga moyil edilar. Faqat bir nechta bolalar (1,7%) e'tiborsiz bo'lib, kichik yoshli bolalar guruhga tegishli edi.

2-jadval

Bolalarning idrokiga qarab kayfiyat, hamkorlik darajasi va e'tibori (qo'shma guruh)

Xulq-atvor	1- Guruh (6-9 yosh)		2- Guruh (9-12 yosh)		Umumiy=172	
	bolalar soni	%	bolalar soni	%	bolalar soni	%
kayfiyat						
tashvishli	1	1.19	-	-	1	0.58
tushkunlikka tushish	17	20.23	6	6.81	23	13.37
befarq	-	-	1	1.13	1	0.58
hamkorlik						
hamkorlashgan	84	100	88	100	172	100
hamkorlashmagan	-	-	-	-	-	-
e'tibor						
e'tiborli	81	96.42	88	100	168	98.25
e'tiborsiz	3	3.57	-	-	3	1.74

Ko'p sonli bolalar davolanishdan qo'rqmagan (76,16%). Bolalarning to'rtidan bir qismi davolanishdan qo'rqish hissi bilan shikoyat qilgan (23,83%). Ularning 19,76 foizi o'rtacha qo'rquvni boshdan kechirgan.

Birlashtirilgan guruhda bolalarning 72,09% tish davolash paytida og'riq sezmagani, 27,90% esa yengil yoki o'rtacha og'riqdan shikoyat qilgan. Ikki guruh o'rtasida sezilarli farq yo'q edi.

Bolalarning aksariyati o'zlarining stomatologik muolajalarini (80,23%) eslab qolishgan. Ko'p sonli bolalar pozitiv va rang-barang chizmalar yaratdilar (77,38%). Bolalarning deyarli yarmi yorqin ranglardan foydalangan; 28,57% tish shifokori va o'zlarini chizishgan; 20,23% ma'lum bir baxt hissini ko'rsatishgan.

Stomatologlar insho mavzularida juda muhim o'rinni egalladi (89,77%). Keyingi eng tez-tez uchraydigan tarkib davolash protseduralari va ularning natijalari edi (mos ravishda 59,09 va 47,72%). Bolalarning deyarli uchdan bir qismi kasalxonani tasvirlagan (35,22%). Bundan keyin o'zlarining muammolari (29,54%); 17,04% ham o'z insholariga asboblar qo'shishga muvaffaq bo'ldi. Besh nafar bola tish shifokori bo'lish istagini bildirdi.

Tishlarni davolash holatini idrok etishning umumiy bahosi quyidagi mezonlar asosida amalga oshirildi [7].

3 va 7-savollar idrok etish uchun muhimroq hisoblangan. Misol uchun, agar bola ushbu savollarning biri yoki ikkalasi bo'yicha ijobiy baho olgan bo'lsa va uning chizgan rasmlari yoki yozuvlari neytral bo'lsa, unda umumiy idrok qilishi ijobiy deb baholandi.

Agar 3-sonli va/yoki 7-sonli savol salbiy baholangan bo'lsa, unda umumiy idrok qilishi salbiy deb baholandi.

Agar 3 va 7-savollar neytral, rasmlar yoki insholar ijobiy yoki salbiy deb baholangan bo'lsa, umumiy idrok qilishi mos ravishda ijobiy yoki salbiy deb baholandi.

Agar № 3 yoki 7-sonli savollardan birortasi rasm yoki insho ijobiy yoki salbiy, qolganlari esa neytral deb baholangan bo'lsa, unda umumiy idrok qilishi mos ravishda ijobiy yoki salbiy deb baholandi.

6-savol faqat yordamchi mezon edi.

Muhokama

Ushbu tadqiqotning birinchi natijasi shundan iboratki, 180 nafar bolaning aksariyati stomatologik davolanish holatini ijobiy qabul qilishgan [92,2%, jadval. 1]. Faqat 3,33 va 4,44% neytral va salbiy idrok qilishgan [jadval.1], bu stomatologik davolanish har doim ham travmatik ta'sirga ega emasligini ko'rsatadi [8].

Kichik yoshli bolalar guruhi katta yoshli bolalar guruhga qaraganda ko'proq salbiy qabul qilindi [6,6 va 2,2%, mos ravishda, jadval. 1]. Bizning namunamizda kayfiyat buzilishi hatto ijobiy va neytral fikrga ega bolalarda ham aniqlangan. Eng keng tarqalgan kayfiyat buzilishi depressiya edi [13,37 %, jadval. 2], va buni ma'lum bir guruhdagi idrok qilishga qarab tushuntirib bo'lmaydi.

Aksariyat bolalar stomatologik davolanishni eslay olishadi (80,23%). Kichik guruhdagi bolalar katta guruhdagi bolalarga qaraganda o'zlarining davolanishlarini unutishga ko'proq moyil edilar [9].

Kutilganidek, Birlashgan guruhda va salbiy idrok etgan guruhidagi katta yoshli bolalar o'zlarining his-tuyg'ularini yetarlicha yaxshi tasvirlashgan. Birlashtirilgan guruh insholarida stomatolog muhim o'rin egalladi [89,77%]. Besh bola tish shifokori bo'lish istagini bildirdi. Salbiy idrok etgan guruhidagi bolalarning insholari (ikkita bola) qisqa edi.

Ushbu tadqiqotda salbiy hislar kamroq darajada aniqlandi. Aksariyat bolalar tishlarni davolash bilan bog'liq vaziyatni ijobiy qabul qilishdi [10].

Xulosa: Aksariyat bolalar stomatologik davolanishni ijobiy qabul qilishdi. Faqat bir nechta bolalar ikkala yosh guruhida ham neytral va salbiy idrokka ega edilar. Kichik yoshdagi bolalar katta yoshdagi bolalarga qaraganda ko'proq salbiy his-tuyg'ularga ega edilar.

References:

1. Айтмуратова М., Махсумова И. Роль психологической подготовки в детской стоматологии //Дни молодых учёных. – 2022. – №. 1. – С. 187-188. [Aitmuratova M., Makhsumova I. Rol' psixologicheskoi podgotovki v detskoj stomatologii //Dni molodykh uchenykh. – 2022. – №. 1. – S. 187-188.] <https://inlibrary.uz/index.php/young-scientists/article/view/15180>
2. Bagattoni S. et al. Preparing children for their first dental visit: a guide for parents //Healthcare. – MDPI, 2022. – Т. 10. – №. 11. – С. 2321. <https://www.mdpi.com/2227-9032/10/11/2321>
3. Fornefeld D. et al. Investigation of Dental and Oral Health in Children and Adolescents with Special Support Needs from a Child and Adolescent Psychiatric Perspective //Children. – 2024. – Т. 11. – №. 3. – С. 355. <https://www.mdpi.com/2227-9067/11/3/355>
4. Федотова Н. О. Профилактика негативного поведения у детей на стоматологическом приеме //Научные исследования молодых учёных: Сборник статей IX. – 2021. – с. 203. [Fedotova n. o. Profilaktika negativnogo povedeniya u detei na stomatologicheskom prieme //Nauchnye issledovaniya molodykh uchenykh: Sbornik statei IX. – 2021. – S. 203.] <https://naukaip.ru/wp-content/uploads/2021/02/MK-1020.pdf#page=203>
5. Mathias F. B., Cademartori M. G., Goettems M. L. Factors associated with children's perception of pain following dental treatment //European Archives of Paediatric Dentistry. – 2020. – Т. 21. – С. 137-143.
6. Ортикова Н. Х., Ризаев Ж. А., Мелибаев Б. А. Психологические аспекты построения стоматологического приема пациентов детского возраста //Editor coordinator. – 2021. – С. 554. [Ortikova N. Kh., Rizaev Zh. A., Melibaev B. A. Psixologicheskie aspekty postroeniya stomatologicheskogo priema patsientov detskogo vozrasta //Editor coordinator. – 2021. – S. 554.] https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/2021.03.6-8-1_Interconf-1.pdf#page=555
7. Pelizzoni A. V. et al. Psychological preparation for dental treatment in children: A randomized clinical study //Research, Society and Development. – 2021. – Т. 10. – №. 7. – С. e19910716414-e19910716414. <https://rsdjournal.org/index.php/rsd/article/download/16414/14687>
8. Сайдалиев М.Н.1, Мукимов Ш.И. Болаларни стоматологик даволанишга психологик тайёрлаш: (адабиётлар шархи)// Integrative dentistry and maxillofacial surgery – 2024. с 220-224. [Saydaliev M.N.1 , Mukimov Sh.I. Bolalarni stomatologik davolanishga psixologik tayyorlash: (adabiyotlar sharhi)// Integrative dentistry and maxillofacial surgery – 2024. s 220-224.] <https://doi.org/10.57231/j.idmfs.2024.3.2.027>

9. Shindova M. P., Belcheva A. B. Dental fear and anxiety in children: A review of the environmental factors //Folia Medica. – 2021. – T. 63. – №. 2. – C. 177-182.
<https://foliamedica.bg/article/54763/download/pdf/>
10. Verrett C., Wittenberg B. M. How can child life specialists help address dental fear and anxiety in children?: A review //Pediatric Dental Journal. – 2021. – T. 31. – №. 3. – C. 216-223.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0917239421000446>